

*Заблоцький Ю. В.,
викладач кафедри англійської філології
Національного університету «Острозька академія»*

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПРОМОВ КАНДИДАТІВ У ПРЕЗИДЕНТИ США 2012 РОКУ)

Анотація. У статті досліджено структурні особливості економічних термінів сучасної англійської мови, які функціонують у межах політичного дискурсу, представленого передвиборчими промовами кандидатів на пост президента США 2012 р. Із загального масиву досліджуваних одиниць відібрано терміни-слова, представлені кореневими, похідними та складними лексичними одиницями. Подано кількісний аналіз продуктивності дериваційних схем на основі визначення ядра, основної системи та периферії.

Ключові слова: термін, термінологія, політичний дискурс, кількісний аналіз, ядро, основна система, периферія, дериваційна схема.

Постановка проблеми. Кількість досліджень у галузі економічної терміносистеми англійської мови упродовж останніх років збільшується. Пов'язано це, з одного боку, власне лінгвістичним інтересом до розвитку цього лексичного прошарку мови, який суттєво перевищує темпи зростання звичайної лексики, а з іншого, – активним впливом англійської мови, у сфері спеціальної лексики зокрема, на інші національні мови внаслідок поширення економічної могутності англомовних країн по всьому світі. Лідируючі позиції цих країн у галузі науки й техніки, активний розвиток інновацій та їх глобальне поширення сприяють проникненню нових понять, а разом із ними нових найменувань у глобальний культурний простір. З точки зору термінології, така ситуація, з одного боку, вимагає чіткого та ефективного відображення нових реалій іншими національними мовами, з іншого, – застосування зрозумілих форм і засобів для адекватної передачі цих понять.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками з'явилася велика кількість наукових дисертацій, присвячених різним аспектам англійської економічної термінології. Важливе місце серед актуальних напрямів дослідження займають структурні особливості функціонування економічної термінології. Словотвірні, семантичні та фразотворчі процеси в економічній терміносистемі розглянуто в роботі М.В. Белозьорова [1]. Структурно-морфологічній організації економічної лексики та визначенню основних типів термінів присвячена робота С.Р. Багової [2]. Статистичний аналіз системно-структурних особливостей підгалузі маркетингу проведено в роботі О.І. Гутиряк [3]. Аналіз дериваційних аспектів у площині перетину термінології різних галузей здійснено в роботі І.М. Гумовської [4]. На нашу думку, саме дослідження на межі перетину функціонування різних терміносистем допоможуть простежити особливості використання економічної термінології в реальному комунікативному середовищі.

Метою статті є дослідження структурних особливостей економічної термінології в межах політичного дискурсу. Матеріалом для дослідження слугували промови кандидатів у президенти США 2012 р. Актуальність такого дослідження визначається тим, що економічні терміни вивчаються в реальному комунікативному середовищі – президентській кампанії. Це дуже важливий момент для кожного американського політика, тому кожен елемент передвиборчої кампанії, наповнення публічних промов зокрема, ретельно відпрацьовується передвиборчими штабами, а потім так само детально аналізується політологами, громадськими діячами, науковцями. Крім того, економічний термін досліджується в структурі політичного дискурсу. Політичний дискурс відрізняється від економічного і, на нашу думку, буде впливати на функціонування термінів галузі економіки. Використання економічної термінології поза межами свого звичайного функціонування буде мати певні відмінності, а сама економічна термінологія буде втрачати системні зв'язки, притаманні будь-якій термінології в межах своєї традиційної сфери використання. Варто також зазначити, що дослідження структурних особливостей проводиться в межах чітко виокремленого корпусу та базується на кількісному аналізі, а кількісні дані завжди допомагають точніше простежити відповідні тенденції в мовознавстві.

У рамках дослідження було створено корпус промов кандидатів на пост президента Сполучених Штатів у 2012 р. Матеріалом для створення корпусів слугували тексти передвиборчих промов кандидатів розміщені на інтернет-сайті <http://www.presidency.ucsb.edu>, що був створений у межах проекту «Американське президентство» Дж. Пітерсом та Дж. Вуллі [5]. Робота з корпусами зі створення вибірки та кількісного підрахунку лексики проводилася за допомогою програми AntConc.3.4., розробленої для різного виду лінгвістичних досліджень із мовними корпусами. Загальний об'єм корпусу склав 649 338 одиниць. Із них було виявлено 1 352 термінологічних одиниць галузі економіки.

Системні характеристики функціонування термінів у політичному дискурсі передбачають структурний аналіз досліджуваних одиниць. У галузі термінознавства В.П. Даниленко виділяє такі три структурних типи термінів:

- 1) терміни-слова, серед яких виділяє непохідні, похідні, складні та аббревіатури;
- 2) терміни-словосполучення;
- 3) символ-слова (особливий комбінований структурний тип термінологічної номінації, в склад якого поряд з словесними знаками входять символи, цифри, графічні знаки) [6, с. 37].

Непохідні слова в англійській мові представлені кореневими лексемами і часто складаються з однієї морфеми. Похідні слова складаються з кореневої морфеми (R), яка несе в собі основне значення слова й однієї чи більше афіксальних морфем, які виконують службову функцію та використовуються в процесах формотворення (виражає граматичне значення слова) та словотвору (використовується для утворення похідних слів). Поєднання двох і більше лексем утворює складні слова або композити. Основи складних слів можуть поєднуватися за допомогою простого об'єднання або аглютинація, за допомогою використання з'єднувальної морфеми та за допомогою службових слів. Абревіатури являють собою семантичну єдність утворену з початкових літер чи початкових слів довгих мовних формул, на основі яких твориться скорочення. Терміни-словосполучення відіграють важливу роль у терміносистемі будь-якої галузі, складаючи в деяких терміносистемах до 75% від загального числа термінів [7, с. 35]. У досліджуваному масиві терміни-словосполучення склали 70,4% від усієї кількості одиниць. Проте велика кількість самих термінів-словосполучень і різноманіття їхніх дериваційних схем заслуговують на окремий аналіз.

Структурний аналіз економічних термінів в американському передвборчому дискурсі 2012 р. продемонстрував, що найбільш живі структурно-семантичні моделі англійської економічної термінології в досліджуваному матеріалі представлені непохідними термінами-словами; похідними термінами-словами; складними термінами-словами; незначною кількістю термінів-абревіацій; великою кількістю термінів-словосполучень (див. табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз структурних типів економічних термінів

№ з/п	Структурний тип терміну	Абсолютна частота	Порівняна частота
1	Словосполучення	952	70,4%
2	Похідні	216	16%
3	Непохідні	127	9,4%
4	Складні	51	3,8%
5	Абревіатури	6	0,4%
6	Разом	1352	100%

Похідні терміни-слова становлять 16% від усього масиву досліджуваних одиниць і, за умови виключення термінів-словосполучень із поточного аналізу, становлять найчисельнішу категорію. Дослідження якісних аспектів лексичних одиниць не можна вважати комплексним без розгляду кількісного аналізу продуктивності дериваційних моделей [8, с. 92]. Під продуктивністю розуміємо здатність афікса сполучатися з основами лексичних одиниць. Тому далі буде представлений кількісний аналіз афіксів, який дасть можливість виявити ядрну, основну та периферійну зону твірної продуктивності афіксів. Згідно з вимогами статистичних методів дослідження, до ядра відносяться одиниці, які складають 75% досліджуваного масиву за досліджуваним параметром; основна система охоплює (разом з ядром) 90%; усе, що знаходиться за межами 90%, належить до периферії [9]. Типи афіксальних слів виділялися на основі конкретного виду афікса чи комбінації афіксів: R – корінь, P – префікс, S – суфікс). Афіксальні терміни досліджуваного масиву утворені за допомогою одного або двох афіксів, в ролі яких виступають переважно суфікси, хоча префікси також представ-

лені. За допомогою одного афікса було утворено 194 терміни. Лише 22 одиниці були утворені за допомогою двох афіксів, переважно це комбінація префікса та суфікса.

Аналіз одноафіксальних термінів виявив 48 афіксів. До ядра досліджуваного масиву потрапило 19 афіксів. Загальна кількість економічних термінів, які потрапили в поле політичного дискурсу США у 2012 р., утворених з їхньою допомогою складала 153 одиниці. До основної системи увійшло ще 12 афіксів. З їхньою допомогою було утворено 24 терміни на позначення різних економічних явищ, процесів та їх учасників. На периферії опинилися 17 суфіксів, за допомогою яких було утворено лише по одному терміну. Детальний аналіз показників продуктивності афіксів представлений у таблиці 2.

Серед двоафіксальних термінів було виокремлено 22 комбінації сполучуваності префіксів та суфіксів, у зв'язку з чим застосування аналізу продуктивності на основі конкретних афіксів не можливе. Важливо зазначити, що у більшості випадків застосовувалася схема з одним префіксом та одним суфіксом (P+R+S). Продуктивними виявилися префікси *-micro*, *-de*, *-re*, *-mis*, *-un*, *-under*, *-out*, *-over*, *-anti*, *-self*. Популярними суфіксами у побудові двоафіксальних термінів стали: *-ment*, *-ing*, *-ation*, *-ed*. Лише чотири терміни було утворено за моделлю R+S+S: *joblessness* (R+less+ness), *profiteering* (R+eer+ing), *competitiveness* (R+ive+ness), *nationalized* (R+ize+ed). Таким чином, зазначаємо, що для двоафіксальних моделей переважну кількість утворювали схеми з одним префіксом та одним суфіксом.

Другу позицію серед досліджуваних типів одиниць займають непохідні або кореневі терміни, які становлять 9,4% досліджуваних одиниць. Серед них найчисельнішою прогнозовано виявилася група іменників. На другому місці виявилися дієслова. Третю позицію посіли прикметники. Прислівників не було виявлено серед корневих термінів. Відсутність морфем в одиниць цього типу не дає можливість проводити аналіз продуктивності дериваційних моделей.

На третьому місці виявилася група складних термінів. Було виявлено лише 51 складний термін, що становить лише 3,6% від усього досліджуваного масиву. Продуктивність дериваційних моделей складних слів базується на визначенні частини мови їхніх основ та допоміжних афіксів. Для творення складних термінів слугували одна чи кілька корневих основ репрезентовані однією з частин мови, прийменник та афікси. Було ідентифіковано 14 дериваційних моделей. Найпродуктивнішими виявилися п'ять моделей, за допомогою яких було утворено 39 складних термінів. До основної системи увійшли ще три моделі. У двох випадках утворення терміну відбулося за моделлю N+N, де одним з іменників виступали прізвища кандидатів у президенти: *Obamacare*, *Romneycare*. На периферії опинилися 6 моделей, дві з них утворили складні дієслова. За цими моделями було утворено лише по одному складному терміну (див. табл. 3). З метою визначення дериваційних моделей використовувалися такі скорочення: N – іменник, S – суфікс, Adj – прикметник, Adv – прислівник, V – дієслово, Prt – прийменник, PropN – власна назва (табл. 3).

Найменш репрезентованою серед термінів-слів у корпусі американського політичного дискурсу в межах президентської кампанії 2012 р. виявилися терміни-абревіатури. Незважаючи на загальну тенденцію до поширеного використання різного виду абревіацій у середовищі науково-технічної термінології, в нашому масиві абревіатури склали менше одного відсо-

тка від усіх досліджуваних одиниць. Було зафіксовано 3 випадки вживання ініціальної абрєвіації: *CEO* (*Chief Executive Officer*), *GDP* (*Gross Domestic Product*), *NLRB* (*National Labor Relations Board*). Один випадок – використання акроніма *OPEC* (*Organization of Petroleum Exporting Countries*). Та два випадки скорочення, причому скорочувалася одна й та сама лексема, як іменник, і як дієслово: *cap* (*capitalization*), *to cap* (*to capitalize*). У деяких випадках використання абрєвіатури дублювалося повною формою.

Таким чином, загальна тенденція до використання абрєвіаційного способу творення термінів у галузі науки загалом, продиктована необхідністю простої та чіткої передачі інформації в постійно зростаючому науково-технічному просторі [10, с. 214], суперечить результатам аналізу досліджуваного масиву. Абрєвіатур уживалося мало, а деякі з них дублювалися повною формою. На нашу думку, пов'язано це, насамперед, з особливостями сфери використання. Абрєвіатури є поширеними у сфері фіксації (словники, довідники тощо), оскільки така

Таблиця 2

Розподіл однофіксальних термінів на ядро, основну систему та периферію за параметром «продуктивність»

№ з/п	Афікс	Приклад	Абс. част.	Відн. част.	№ з/п	Афікс	Приклад	Абс. част.	Відн. част.
1	-ing	investing, n	43	22,2%	25	-eer(ier)	profiteer, n	2	1%
2	-er/or	creditor, n	22	11,3%	26	-ism	capitalism, n	2	1%
3	-ed ₂	funded, adj	11	5,7%	27	-ist	economist, n	2	1%
4	-ition/ation	attrition, n	10	5,2%	38	-able	profitable, adj	2	1%
5	-ty	liability, n	8	4,1%	29	-ent	solvent, adj	2	1%
6	-ary/ery/or(y)	industry, n	7	3,6%	30	-ical	commercial, adj	2	1%
7	-y	monopoly, n	6	3,1%	31	Основна система		177	91,5%
8	-ize	subsidize, v	6	3,1%	32	-al(ial)	capital, n	1	0,5%
9	-ly	costly, adj	6	3,1%	33	-ate	rebate, n	1	0,5%
10	-ment	investment, n	5	2,6%	34	-et/ette/let	budget, n	1	0,5%
11	-al	fiscal, adj	5	2,6%	35	-ice	service, n	1	0,5%
12	-age	mortgage, n	3	1,5%	36	-ics	economics, n	1	0,5%
13	-sion/ssion	recession, n	3	1,5%	37	-ine/in	gasoline, n	1	0,5%
14	-ion/tion	production, n	3	1,5%	38	-ive	incentive, n	1	0,5%
15	-ure	venture, n	3	1,5%	39	-ness	business, n	1	0,5%
16	-ive	competitive, adj	3	1,5%	40	-ship	entrepreneurship, n	1	0,5%
17	-ate	Stagnate, v	3	1,5%	41	-th	wealth, n	1	0,5%
18	-re	refund, v	3	1,5%	42	-ant	stagnant, adj	1	0,5%
19	-out	outspend, v	3	1,5%	43	-ic	economic, adj	1	0,5%
	Ядро		153	79,5%	44	-ory	regulatory, adj	1	0,5%
20	-ance	finance, n	2	1%	45	-ous	prosperous, adj	1	0,5%
21	-acy(cy)	bankruptcy, n	2	1%	46	-over	over-paid, adj	1	0,5%
22	-ancy/ency	redundancy, n	2	1%	47	-de	devalue, v	1	0,5%
23	-ant	accountant, n	2	1%	48	-down	downgrade, v	1	0,5%
24	-ee	employee, n	2	1%		Периферія		17	8,5%
25	-eer(ier)	profiteer, n	2	1%		Всього		194	100%

Таблиця 3

Розподіл складних термінів на ядро, основну систему та периферію за параметром «продуктивність»

№ з/п	Модель	Приклад	Абс. част.	Відн. част.	№ з/п	Модель	Приклад	Абс. част.	Відн. част.
1	N+N	marketplace, n	16	31,4%		Основна система		45	88,3%
2	N+V+S	homebuyer, n	11	21,6%	9	N+V	skyrocket, v	1	1,9%
3	V+Pr	shutdown, n	6	11,8%	10	Adv+V	foreclose, v	1	1,9%
4	Pr+N+S	downgrading, n	3	5,9%	11	Adv+N	welfare, n	1	1,9%
5	N+Pr	startup, n	3	5,9%	12	Adj+V+S	foreclosure, n	1	1,9%
	Ядро		39	76,6 %	13	N+V+S+S	homeownership, n	1	1,9%
6	N+N+S	salesmanship, n	2	3,9%	14	V+Pr+S	bail-outer, n	1	1,9%
7	Pr+N	offshore, n	2	3,9%		Периферія		6	11,7%
8	PropN+N	Obamacare, n	2	3,9%		Всього		51	100%

форма терміна дає можливість у короткій і зрозумілій формі виражати складні наукові поняття. У нашому випадку маємо справу зі сферою актуального використання термінів у реальному мовленні, не завжди з наявним контекстом. Крім того, кандидати у президенти робили свої доповіді в усній формі перед великою аудиторією, тому використання скорочених форм в умовах реального мовлення без опори на фіксований контекст могло призвести до неправильного розуміння повідомлення.

Висновки. Аналіз економічної термінології в межах політичного дискурсу 2012 р. демонструє, що кількість термінів-словосполучень перевищує кількість термінів-слів. Серед 1 352 лексем було ідентифіковано лише 400 термінів-слів, куди входять кореневі, похідні, складні слова та аббревіатури, що становить 29,6% від усього масиву. Проведений кількісний аналіз термінів-слів в основному підтверджує основні тенденції, притаманні для термінології загалом, проте демонструє деякі винятки.

Типовим для досліджуваного масиву є переважання термінів-словосполучень над термінами-словами. Терміни-словосполучення склали 71% від усіх досліджуваних одиниць. Підтвердилася і тенденція до економії мовних засобів через утворення нових лексичних одиниць на основі вже наявного мовного матеріалу. Похідні терміни-слова склали половину від кількості досліджуваних одиниць, вдвічі перевищуючи кількість непохідних слів. Це пояснюється, з одного боку, морфологічною здатністю англійської мови легко, не переважуючи структуру одиниць, утворювати нові назви для нових понять, а з другого, – розвитком галузі економіки та її терміносистеми загалом. Використання чисельних афіксів дає змогу утворювати нові поняття на базі наявних, не переважуючи при цьому процес сприймання та розуміння цих одиниць рецепіентами. Для утворення цих одиниць переважно використовувалися суфіксальні моделі. Префіксальний спосіб використовувався лише у поєднанні із суфіксом для створення двоафіксальних термінів-слів. Проте кількість таких термінів набагато менша. Найменш репрезентованими виявилися двоафіксальні терміни-слова, утворенні за допомогою двох суфіксів.

Непохідні слова переважали над складними й позначали базові прості поняття галузі економіки. Це пов'язано, насамперед, саме з особливістю політичного дискурсу. Адже завдання політика переконати якомога більшу кількість виборців, більшість серед яких не є експертами в галузі економіки. Використання великої кількості простих термінів відображає дві важливі тенденції американського життя: по-перше, це важливість економічних питань для суспільства, яке ще відчуває наслідки рецесії; а по-друге, це намагання максимально ефективно й зрозуміло донести до громадян своє повідомлення. Саме з цим, на нашу думку, пов'язана ситуація з використанням невеликої кількості аббревіатур, які у світі науки й техніки зустрічаються набагато частіше, забезпечуючи основні базові принципи ефективної наукової комунікації.

Загалом кількісний аналіз економічної термінології в межах політичного дискурсу демонструє великий потенціал для подальших наукових студій. Дослідження термінів у нетипових для себе, проте реальних комунікативних ситуаціях, допомагає простежити основні фактори, які впливають на особливість їх функціонування. Загалом економічна термінологія відображає загальні тенденції відповідної терміносистеми, проте, очевидно, що мовні особливості відповідного дискурсу накладають свої специфічні вимоги та правила і впливають на характер функціонування термінології.

Література:

1. Белозьоров М.В. Англійські лексичні та фразеологічні новотвори у сфері економіки: структурний, семантичний і соціофункціональний аспекти : дис. ...канд. філ. наук : 10.02.04 / М.В. Белозьоров. – Київ, 2003. – 223 с.
2. Багова С.Р. Структурно-семантические и деривативные свойства экономической лексики : дис. ...канд. фил. наук : 10.02.04 / С.Р. Багова. – Пятигорск, 1998. – 169 с.
3. Гутиряк О.І. Англійська термінологія маркетингу: структура та семантичні характеристики : дис. ...канд. філ. наук : 10.02.04 / О.І. Гутиряк. – Львів, 1999. – 209 с.
4. Гумовська І.М. Англійська юридична термінологія в економічних текстах: генезис, дериваційні та семантико-функціональні аспекти : дис. ...канд. філ. наук : 10.02.04 / І.М. Гумовська. – Львів, 2000. – 186 с.
5. The American Presidency Project [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.presidency.ucsb.edu>.
6. Даниленко В.П. Русская терминология. Опыт лингвистического описания / В.П. Даниленко. – М.: Наука, 1977. – 243 с.
7. Лейчик В.М. Термины-фразеологизмы в ряду номинативных словосочетаний терминологического характера / В.М. Лейчик // Научно-техническая информация. Сер. 2. Информационные процессы и системы. – 2002. – № 2. – С. 33–37.
8. Адмони В.Г. Ещё раз об изучении количественной стороны грамматических явлений / В.Г. Адмони // Вопросы языкознания. – 1970. – № 1. – С. 89–101.
9. Dewey G.A. A Relative Frequency of English Speech Sounds / G.A. Dewey. – Cambridge: Harvard University Press, 1923. – 146 p.
10. Алексеев Д.И. Аббревиация в условиях научно-технической революции / Д.И. Алексеев, В.В. Борисов // Научно-техническая революция и функционирование языков мира. – М.: Наука. – 1975. – С. 213–217.

Заблоцкий Ю. В. Структурные особенности функционирования экономической терминологии в американском политическом дискурсе (на материале предвыборных речей кандидатов на пост президента США 2012 года)

Аннотация. В статье исследуются структурные особенности экономических терминов современного английского языка, которые функционируют в рамках политического дискурса, представленного предвыборными речами кандидатов на пост президента США 2012 г. Из общего числа исследуемых единиц отобраны термины, представленные простыми, производными и сложными словами. Представлен количественный анализ продуктивности деривационных схем на основе определения ядра, основной системы и периферии.

Ключевые слова: термин, терминология, политический дискурс, количественный анализ, ядро, основная система, периферия, деривационная схема.

Zablotskyi Yu. Structural peculiarities of economic terms functioning in American political discourse (on material of election speeches of 2012 US presidential candidates)

Summary. The article studies structural peculiarities of contemporary English economic terms functioning in structure of political discourse, represented by election speeches by 2012 presidential candidates. The target units related to root, derivative, and compound words in term function were short-listed. The quantitative analysis of derivative forms productivity based on defining of core, main system and periphery of building elements has been provided.

Key words: term, terminology, political discourse, quantitative analysis, of core, main system, periphery, derivative forms.